

prof. dr hab. Alina Naruszewicz-Duchlińska
Instytut Językoznawstwa
Wydział Humanistyczny
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Recenzja

pracy doktorskiej mgr Beaty Kacperskiej

„Formy dialogowe w polskich wideoblogach sportowych w świetle lingwistyki mediów”

napisanej pod kierunkiem dr hab. Ewy Szkudlarek-Śmiechowicz, prof. UŁ

Uniwersytet Łódzki

Instytut Filologii Polskiej i Logopedii

Przedstawienie formalnej struktury dysertacji

Przygotowana przez mgr Beatę Kacperską rozprawa doktorska liczy 340 stron i jest to liczba wystarczająca, aby dogłębnie ukazać wybrane zagadnienie, a jednocześnie wskazująca na posiadanie przez Badaczkę umiejętności syntetyzowania wywodu naukowego.

Rozważania ujęto w tradycyjne ramy delimitacyjne – tzn. otwiera je wstęp, a zamykają zakończenie, bibliografia, wykaz skrótów i aneks. Główna część teoretyczno-empiryczna została podzielona na 8 rozdziałów, czyli:

- I. Badanie form dialogowych w wideoblogach sportowych – założenia metodologiczne;
- II. Dialog w komunikacji;
- III. Specyfika mediów społecznościowych;
- IV. Wideoblog jako nowa forma wypowiedzi medialnej;
- V. Wideoblog sportowy jako gatunek w formie kolekcji;
- VI. Sytuacja komunikacyjna a formy dialogowe w wideoblogach sportowych;
- VII. Formy dialogowe jako sposoby realizacji partnerstwa w wideoblogach sportowych;
- VIII. Przejawy wspólnotowości w formach dialogowych w wideoblogach sportowych.

Struktura pracy jest adekwatna wobec przedmiotu badań i dobrze oddaje najważniejsze „punkty węzłowe”. Rozdziały dzielą się na mniejsze części, których nazwy jasno wskazują na ich zawartość, jak np. w rozdziale IV („Wideoblog jako nowa forma wypowiedzi medialnej”):

4.1. Rozwój blogosfery, czyli od pamiętnika do wloga. Stan badań

- 4.1.1. Ujęcie literaturoznawcze
- 4.1.2. Ujęcie medioznawcze
- 4.1.3. Ujęcie językoznawcze
- 4.1.4. Typologia blogów
- 4.2. Wideoblog – charakterystyka i rodzaje
- 4.3. Podsumowanie.

Uporządkowana budowa pracy wskazuje też – i lektura to założenie potwierdza – na uporządkowany tok myślowy jej Twórczyni.

Autorka dysertacji nie zdecydowała się na wyraziste odróżnienie części teoretycznej i empirycznej. To rozwiązanie jest, moim zdaniem, zasadne. Tekst zyskał na spójności, a jego wysoka jakość merytoryczna i językowa sprawia, że właściwie nadawałby się bez większych zmian formalnych do druku jako monografia, wnosząca nową porcję wiedzy na temat językowej komunikacji internetowej.

Omówienie i ocena problematyki badawczej oraz zawartości merytorycznej rozprawy

Jak wskazuje sama nazwa medium istotą internetu jest łączenie różnych sieci, w tym także bezpośrednich i pośrednich relacji interpersonalnych, które w znacznej mierze opierają się na dialogowości. I choć w powierzchownym oglądzie można odnieść wrażenie, że popularniejszą formą jest monolog, to bez interakcji nie byłoby internetu.

YouTube, co nie jest oczywiste w stereotypowym jego postrzeganiu jako portalu z mniej lub bardziej amatorskimi materiałami wideo, można uznać za medium społecznościowe. Nie wszyscy jego znawcy podzielają jednak ten pogląd. Szczegółowo tę problematykę przybliżyła i omawia stan badań na ten temat Barbara Cyrek w artykule „YouTube jako serwis społecznościowy – w stronę klasyfikacji witryny”¹. Wątpliwości naukowców budzą m.in. relacje między użytkownikami serwisu, ich zakres i istotność. Jak zauważa wspomniana Badaczka, społeczność „może być budowana wokół zainteresowań, ale również konkretnych twórców – youtuberów, którzy z większością użytkowników pozostają raczej w nierównej relacji idol – fani. »Znajomość«, czyli przynależność do danej społeczności, wyraża się tutaj przez takie aktywności w ramach systemu jak: subskrypcje,

---

¹ „Zarządzanie Mediami” t. 8 (2), 2020 r., s. 119-136.

polubienia, komentarze, dodawanie do listy ulubionych filmów, polecenie kanału” (Cyrek 2020: 128-129). Rozprawa doktorska mgr Beaty Kacperskiej jest ważnym głosem w dyskusji na temat społecznościowego charakteru YouTube i jednocześnie zbiorem dowodów na to, że rzeczywiście wspomniany portal należy zaliczać do kategorii *social media*, a wyraźnym na to wskazaniem jest dowiedziona przez Językoznawczynię obecność i wysoka ranga dialogowości.

Podoba mi się przyjęte przez Autorkę, typowe dla mediolingwistyki, holistyczne ujęcie przedmiotu badań (wideoblogowanie jest ukazane m.in. jako element publicystyki) i to, że nie bała się Ona poruszać trudnych kwestii, wychodzących poza zakres wąsko pojmowanego językoznawstwa, jak np. ważnych w badaniach dialogowości medialnej, różnic pomiędzy partnerstwem a wspólnotowością – pierwsze z nich łączy „z płaszczyzną mikrosytuacyjną, a drugie z makrosytuacyjną” (s. 9, 237 i inne) czy odróżnienia *kanału* jako nazwy technicznej od *wideoblogu* jako gatunku internetowego (s. 164). Wysznuwane są także ciekawe propozycje nowych koncepcji, aktualizujących wcześniejsze ustalenia medioznawcze, np. dodanie nowych kategorii do typologii dziennikarstwa autorstwa Macieja Kawki (s. 117) czy uznanie wideoblogu za autochtoniczny dla internetu gatunek w formie kolekcji (s. 151 i inne).

Na pochwałę zasługuje także dogłębne przedstawienie kontekstu głównych rozważań, czyli np. historii ukazywania sportu w mediach i przemian społeczno-kulturowych, które doprowadziły do tego, że status sportowców tak bardzo się podwyższył (Autorka przytacza, za Andrzejem Notkowskim, stwierdzenie redaktora „Tygodnika Ilustrowanego” – „Chcecie, panowie, abym dopuścił do tego, by Sienkiewicza podobizna była w tym samym tygodniku, co jakiegoś skoczka”). Kiedyś „podrzędni” bohaterowie obecnie cieszą się wysokim prestiżem i wręcz kultem (np. jeden z tytułów tekstów internetowych poświęconych znanemu piłkarzowi brzmi „Portugalia. Poleciał jako heros, wróci jako bóg? Brazylijska misja Ronaldo”²).

Zauważona i omówiona zostaje także komercyjna strona działalności publicystycznej w internecie. Jak słusznie konstatuje Badaczka „wlog staje się produktem, a wideoblogowa działalność dziennikarska łączy się ze sferą marketingową oraz biznesową” (s. 28), więc decyzja o uwzględnieniu tych aspektów jest jak najbardziej zasadna.

---

² <https://tvn24.pl/programy/portugalia-polecial-jako-heros-wroci-jako-bog-brazylijska-misja-ronaldo-ra436152-3363397>, dostęp: 28.08.2023.

Rozprawę uważam za niezwykle udaną, przeczytałam ją z ciekawością i przyjemnością. Chętnie jednak poznam jeszcze opinię Autorki co do pewnych kwestii (wymieniam je w porządku występowania w dysertacji punktów odniesień moich pytań i refleksji):

- 1) Jedna z wstępnych hipotez brzmi „(...) internetowe komunikaty audiowizualne bazują na dialogowości, która jest wszechobecna w mediosferze” (s. 11) – to dość szerokie ujęcie, tzn. wszystkie, np. teledyski? Czy jednak niekiedy dominująca w wyjściowym komunikacie nie bywa monologowość, a dialogowość pojawia się, lub nie, w relacjach z obserwatorami/komentującymi?;
- 2) Czy założenie o tym, że dominuje „dążenie do wspólnotowości” (s. 12) nie jest zbyt idealistyczne, tzn. czy nie bywa podrzędne/wtórne wobec dążenia do popularności i mogącej być jej skutkiem udanej komercjalizacji działalności internetowej?;
- 3) W odniesieniu do blogu „Foot Truck” stwierdza się, że „Choć jest to najmłodszy spośród analizowanych wideoblog, cieszy się on największą popularnością” (s. 33) – czy w trakcie przygotowania pracy Autorka sprawdziła może, czy algorytmy używane przez YouTube preferują długi staż wlogerów czy nowości?;
- 4) Badaczka uznaje, że wideoblog „to forma wypowiedzi oparta na audiowizualności, przez co plik wideo odgrywa w niej wiodącą rolę” (s. 35) – czy ścieżka dźwiękowa (obejmująca też komunikaty werbalne) nie odgrywa co najmniej równorzędnej roli? (taka sugestia zresztą pada na s. 100), w końcu – zdaje się – głównym przedmiotem analiz w omawianej dysertacji są słowa;
- 5) Przedstawione na s. 107 zestawienie najpopularniejszych polskich youtuberów pochodzi z 2021 r. – można było sięgnąć do bardziej aktualnej listy, dostępnej np. pod tym adresem: <https://ddob.com/ranking/youtube>;
- 6) Blokowanie przez serwisy niektórych filmów oraz „banowanie” ich twórców stawia, według mnie, pod znakiem zapytania „nieograniczone możliwości, jakim dysponuje wideobloger, który jako autor ma w ramach swojej działalności dużą swobodę w tworzeniu i prezentowaniu rozmaitych, jak również kreatywnych komunikatów audiowizualnych” (s. 158);
- 7) Może warto byłoby rozważyć inną nazwę wykresu 13 „Wymiennosc ról nadawczo-odbiorczych w blogosferze” (s. 161)? Impuls i oddźwięk to, moim zdaniem, nie role nadawczo-odbiorcze ale akcja i reakcja;
- 8) W tabeli 12 „Multimodalność przekazu wideoblogowego” (s. 180) w rubryce „Kod przekazu medialnego” wymienia się wizualność i audiowizualność, czy raczej nie

powinno być „wizualny” i „audiowizualny”? Inaczej rzecz ujmując, czy wizualność i audiowizualność to kody?;

- 9) Być może przyczyną tego, że „w badanych filmach nie pojawia się niekomfortowe milczenie” (s. 226) nie są tylko umiejętności komunikacyjne interlokutorów, ale montaż (pomijając oczywiście transmisje *live*);
- 10) Nagrywanie odcinków w czasie rzeczywistym oprócz tego, że „umożliwia wideoblogerom błyskawiczne dotarcie do szerokiego grona użytkowników, co stanowi atut w audiowizualnej działalności dziennikarzy sportowych” (s. 261) ułatwia też działalność komercyjną z zakresu tzw. marketingu czasu rzeczywistego (*real time marketing*);
- 11) Nie do końca przekonuje mnie teza o „wspólnym języku”, będącym „swoistym socjolektem (...) połączeniem leksyki sportowej (ogólnej, uniwersalnej), leksyki charakterystycznej dla konkretnych dyscyplin sportowych (piłki nożnej, siatkówki, sportów walki), słownictwa internetowego, potocznego oraz ekspresywnego” (s. 281). Czy jest on na tyle charakterystyczny, aby odróżniać go od polszczyzny potocznej z elementami socjolektu sportowego? (inną sprawą jest to, że niektóre pierwotnie socjolektalne terminy teraz funkcjonują jako składnik ogólnej leksyki i można się wahać, czy jeszcze należy je właśnie jako socjolektalne traktować).

Interesuje mnie również jak, zdaniem Autorki, przedstawia się przyszłość wideoblogów sportowych w świetle aktualnych trendów internetowych, np. mody na krótkie filmy (na YouTube funkcjonujących pod nazwą *shorty*) oraz jak postrzega kategorię mikrowspólnot w odniesieniu do omawianych przez siebie cech wspólnotowości w internecie.

Ocena rozprawy jako oryginalnego rozwiązania problemu naukowego

Pani mgr Beata Kacperska przedstawiła do oceny pracę doktorską, która stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego. Językoznawczyni przeprowadziła przekonujący wywód naukowy, egzemplifikacje są dobrze dobrane, a tezy i wnioski uzasadnione. Odniesienia do literatury przedmiotu są właściwie użyte. Autorka cytuje i omawia inne opracowania, zachowując stosowne proporcje pomiędzy wykorzystywaniem uprzedniego, szeroko pojętego dyskursu naukowego na wybrany temat a bazującymi na analizach materiałowych własnymi rozważaniami. Te ostatnie dominują, co wskazuje na konstytutywne cechy dobrego naukowca, tzn. samodzielność myślenia i uważność, wnikliwe podejście do

zastanego stanu badań (trzeba zaznaczyć, że bardzo dokładnie, rzeczowo i krytycznie przedstawionego) oraz jego rozwinięcie.

Wybrana problematyka badawcza nie była wcześniej szczegółowo analizowana, omawiana rozprawa wnosi więc nową porcję ważnych obserwacji i konstatacji do mediolingwistycznych opracowań poszczególnych aspektów komunikacji internetowej. Główny obiekt koncentracji badawczej stanowią, zgodnie z tytułem pracy i deklaracją ze wstępu, formy dialogowe, ale praca zawiera także wiele cennych uwag na temat mediów społecznościowych i języka w sieci. Autorka napisała solidne dzieło, drobiazgowie i wyczerpujące temat, a nie czytelnika, co jest zdecydowanie zaletą rozprawy.

Ocena pracy pod względem językowym i edycyjnym

Rozprawa jest poprawna pod względem językowym. Niefortunne stylistycznie lub poprawnościowo (błędy fleksyjne czy literowe niewielkiej rangi) sformułowania pojawiają się niezwykle rzadko (należy to podwójnie docenić w tak długim dokumencie tekstowym), np.

- s. 7 „Przyczyna zajęcia się tym zagadnieniem tkwi nie tylko w badawczej ciekawości lingwisty zainteresowanego komunikacją medialną, a także funkcjonowaniem sportu w nowych mediach”;
- s. 98 „(...) taka funkcja wpłynęła na postrzeganie medium jako bardziej autentyczne (...)”;
- s. 114 „(...) przedstawiciel mediów (...) nie ma możliwości na szczerą i swobodną wypowiedź (...)”;
- s. 149 „(...) ale badaczka nie ujawniła motywacji w stawianiu takiej tezy”;
- s. 237 „(...) zostanie omówione w kolejnej części pracy dotyczącym przejawów wspólnotowości”;
- s. 261 „Sposobem na zaspokajanie potrzeby współczesnego odbiorcy medialnego, aby być zorientowanym we wszystkim, co nowe i bieżące, jest regularne korzystanie z funkcji transmitowania treści audiowizualnych na żywo”;
- s. 262 „Każdy wideoblog jest ponadto zawężony pod względem dominującej dyscypliny sportowej” (...);
- s. 289 „Trzecie przypuszczenie badawcze także znalazło swoje uzasadnienie w rozważaniach”

Autorka konsekwentnie stosuje formę „bloga” (np. na s. 8 „ukazuje ewolucję bloga...”), „wideobloga” i „wloga”, co może razić purystów językowych, uznających to sformułowanie

za dopuszczalne jedynie w polszczyźnie niestarannej, jak głosi np. opinia przewodniczącej Rady Języka Polskiego, prof. Katarzyny Kłosińskiej³. Zauważalna jest również skłonność do nadużywania spójnika „iż”, także w zdaniach pojedynczych.

Dość często w manuskrypcie występuje pozostawianie spójników i przyimków na końcu wersów. Być może wynika to z tego, że w tak rozległych plikach tekstowych trudno nad tym zapanować manualnie, a przypuszczalnie nie skorzystano z rozwiązań automatycznych, umożliwianych przez programy edytorskie. Prawdopodobnie wynikiem przeoczenia przy ostatecznej redakcji tekstu jest dodatkowe zaznaczenie niektórych pozycji w bibliografii (np. pierwszych dwóch prac Edyty Pałuszyńskiej na s. 315). Więcej zastrzeżeń co do edycji rozprawy nie mam.

Ocena metodologiczna dysertacji

Autorka pracy, jak zaznacza we wstępie, skupiła się przede wszystkim na analizach genologicznych i komunikacyjnych, słusznie uznając je za adekwatne wobec wybranej problematyki. Promotorka pracy, Pani profesor Ewa Szkudlarek-Śmiechowicz jest cenioną mediolingwistką a rozprawa p. Kacperskiej pozwala sądzić, że zaistniała udanie, konstytutywna kiedyś dla życia akademickiego, relacja mistrz – uczeń, a właściwie mistrzyni – uczennica. Badaczka sprawnie wykorzystwała narzędzia i techniki mediolingwistyczne, uzupełniając je również metodami charakterystycznymi dla innych gałęzi językoznawstwa, jak choćby pragmatyka, lingwistyka tekstu i socjolingwistyka.

Korpus materiałowy został utworzony na kanwie 120 odcinków 6 popularnych wideoblogów oraz komentarzy do tychże. Zebrany zbiór komunikatów wystarczył, aby wysnuć przekonujące wnioski i empirycznie je uzasadnić. Pani magister Kacperska przeprowadziła i opisała własne badania, ale też, zgodnie z kanonami piśmiennictwa naukowego, odniosła się do opracowań innych znawców przedmiotu, stosownie i niebezkrytycznie je wykorzystując jako jeden z punktów odniesienia analizy i syntezy. Materiał został przedstawiony przejrzysto (na pochwałę zasługuje m.in. szczegółowe przedstawienie etapów procedury analitycznej), tabele sporządzono skrupulatnie, a wywód teoretyczny jest klarowny. Interdyscyplinarność jest w tym przypadku wartością dodaną, nie powoduje niejasności – wręcz przeciwnie jest adekwatna wobec wybranej problematyki.

---

³ Zob. <https://sjp.pwn.pl/poradnia/haslo/Pisze-blog-czy-pisze-blog;16330.html>, dostęp: 24.08.2023).

Konkluzja

Rozprawa doktorska mgr Beaty Kacperskiej, przygotowana pod opieką dr hab. Ewy Szkudlarek-Śmiechowicz, prof. UŁ stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, egzemplifikuje wiedzę teoretyczną i praktyczne umiejętności z zakresu językoznawstwa Kandydatki do tytułu doktora oraz potwierdza Jej umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Spełnia więc wymagania stawiane rozprawom doktorskim przez Ustawę z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2021 poz. 478 z późn. zm.). W związku z tym wnioskuję o dopuszczenie Autorki recenzowanej dysertacji do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie językoznawstwo.

Olsztyn, 31 VIII 2023 r.

prof. dr hab. Alina Naruszewicz-Duchlińska

